

Maria geboren werd was heilig. En omdat dit kindeke van Maria Gods eigen Zoon was, kon deze Wortel nooit onafgebroken worden verankerd. Hij was heilig en bezat den goddelijken waarborg van eeuwig heilig te zullen blijven. En overmits hetgeen op een heiligen wortel bloeit zelf niet anders dan heilig zijn kan, zoo lag in dezen heiligen wortel tevens de waarborg, dat al wie hem zou zijn ingeplant, heilig, als hij zelf heilig was, zou opwassen. De wetsvolbrenging spreekt dus vanzelf. Christus kon niet anders dan naar het recht Gods leven. De volbrenging der wet was in zijn heilig wezen gegeven. Slechts op tweeërlei kwam het dus aan. Vooreerst hierop, dat de schending van Gods recht in Adam geboort zou worden, en ten tweede dat de groepen kinderen Gods in dien nieuwen wortel zouden worden ingeplant.

Ter wille van het eerste kon het niet anders, of de Middeelaar moest, toen hij onze natuur had aangenomen, den dood, dien wij in Adam over ons hadden ingeroepen, overkomen worden. Hij stierf om onzer zonde wil. En toen is het, niet een bijzaak, maar de doorbreking van almachtige genade geweest, dat God zijn Middeelaar niet in dien dood gelaten, maar hem door de grootheid der sterkte zijner kracht uit dien dood ten leven verwekt heeft. Anders ware de Wortel van ons leven weg geweest. Door die opstanding uit de dooden werd de Wortel van ons leven behouden. Zoo is hij opgewekt om onse rechtvaardigmaking.

En voorts ten tweede, naardien nu die Wortel van ons leven in de verrijzenis van Christus behouden was, kon nu de derde daad van almachtige genade en plantelken van Gods uitverkorenen in dien nieuwen Wortel in.

De eerste genadedaad is dus, dat God zijn Zoon aan de wereld geeft, d. w. z. het Hooft Adam door het Hooft Christus vervangt.

De tweede genadedaad is, dat toen deze nieuwe Wortel van ons geslacht in den dood lag, God hem het leven herschoon door zijn verrijzenis.

En de derde genadedaad is, dat God alsnu zijn kinderen in dezen nieuwen Wortel inplant ¹⁾.

KUYPER.

„Veel meer overvloedig.“

Maar de wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde; en waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest. Rom. 5:20.

Kain kon niet gelooven dat Gods genade zoo almachtig was, dat er ook voor zijn zonde nog vergeving denkbaar ware.

„Mijne misdaad,“ zoo sprak hij in euele hoovaardij, is groter dan dat ze vergeven worde!”

Betekende dit nu, dat Kain een zoo diep inzicht in de onmetelijkheid zijner zonde had? Staat Kain bij dit zeggen voor God als een boetvaardig zondaar? Beduidt zijn uitroep, dat hij snakt, dat hij dorst naar genade, maar zelf voelt, dat hij te diep in zonde viel, om ooit of immer het eeuwig verderf te ontkomen?

Dat toont zijn zeggen: „Ben ik mijne broeders hoeder!“ wel anders. Van ootmoed, van verbijzing des harten, van een nederigen geest voor God ontbreekt in Kain elke zweem.

Kain stelt zich tegenover God als tegenover een beleedigd persoon, en spreekt kort en goed uit, dat het tusschen hem en God toch nooit meer in orde komt. Dat het dus het best is, dat hij God uit den weg gaat, en nu zijn eigen pad kiest, en dus nu al het gebeurde afbreekt tusschen hem en God als afgebroken beschouwt. Het best is, dat God naar hem niet meer omziet. Hij zal zich met God niet meer inlaten. En al weet hij, dat de bloedwraak hem wacht, welnu dit lot aanvaardt hij. Wil men hem doodslaan, dan sla men hem dood. Hij, Kain, zal dan in eigen zelfgenoegzaamheid den dood onder de oogen zien. Van God is voor hem toch niets meer te verwachten.

Dit blijkt uit zijn zeggen: „Zie, Gij hebt mij verdreven van den aardbodem, en ik zal voor uw aangezicht verborgen zijn,“ alsof hij te kennen gaf: Het zal tusschen u en mij zijn, alsof we niet meer voor elkander bestaan.

En dat hij in hoogheid des harten zijn lot accepteert, dat blijkt uit wat hij er bijvoegt: „Ik zal dan dol en zwerven, tot de eerste de beste mij in bloedwraak doodslaat.“

Tegenover de Kainstaal nu, die ritselt in het verborgene van elk zondaarshart, stelt het Evangelie de betuiging van Godswege, dat hoe groot de misdaad ook zij, ja, al werd ze door de Wet tot nog schrikkelijker openbaring geprikkeld, dit nooit een slagboom tusschen u en uw eeuwige zaligheid kan worden, want dat, al is de misdaad nog zoo hoog gestegen, de genade nog altoos veel overvloediger naar u uitstroomt.

God, onze Heere, moet God ook tegenover de zonde blijven, en het kan nooit mag geduld, dat de zonde ooit zulk een macht zou ontwikkelen, dat Gods genade niet door haar almacht die macht der zonde zou kunnen te boven gaan.

Gij staat tegenover God en God tegenover u. Het werk nu, waarin uw onheilgekracht uitkomt, is de zonde, en het werk, waarin Gods heilige kracht uitkomt, is de genade, en nu is het niets dan verheffing van uw eigen werk en onderschatting van Gods mogendheid, zoo ge u ooit inbeeldt, dat gij zóóvele zonde in de ééne schaal zoudt kunnen werpen, dat de genade, die God in de andere schaal legt, niet nog altoos het oversicht zou behouden.

Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen niet worden als sneeuw, al waren ze rood als

karmozijn, zij zullen worden als witte wol,“ spreekt de Heere, en die dat gelooft, smeekt met den Psalmist, die in de schrikkelijke zonde van Bathseba en in den laaghartigen moord van Uria gevallen was: „Ontzondig mij met hyzop en ik zal rein zijn, wasch mij en ik zal witter zijn dan sneeuw!“

Daar ziet ge nu het onderscheid tusschen Kain en David.

David was, zoo ge wilt, nog dieper dan Kain gevallen. Bij David kwam er overspel bij, en zijn moordaanslag op Uria was nog verraderlijker. Maar als David in zijn misdaad neerligt, dan heet het: „Gena, gena, o, God! hoor mijn gebed“, en in hem leeft van Gods genade een zoo goddelijke voorstelling, dat hij gelooft, wezenlijk gelooft: „Ja, Gods almachtige genade kan zelfs dezen melaatsche geheel rein maken.“

Schuilt hierin nu geen gevaar? Ongetwijfeld!

Het boeze zeggen: „Laat ons de zonde doen opdat de genade te meerder worde“ kript in het hart van een iegelijk op, die last aan de zonde heeft, en in zijn onwedergehoort hart een uitwendige bewerking van Gods genade ondraagt.

Het is nu eenmaal zoo, dat de „genade Gods“ in een wereld van zondaren niet kan gepredikt, of de zondaar doet een van beide: ze woelt er of in hoovaardij tegen op en zegt: Ik wil geen genade, — of wel ze misbruikt die genade, om te vrijer uit te botten.

Dat ligt niet aan de genade, alsof de genade niet goed en heilig zou zijn; maar dat ligt aan de zonde en aan niets anders. Het is het doorzetten van den hoorn die tegen God in het hart van den zondaar woelt, en nu ook Gods genade niet met rust kan laten, omdat die rijkdom van Gods genade haar oordeelt.

Deed God dan ook niets dan u aanzeggen dat er genade is, gij noch eenig menschenkind zoudt door die genade behouden worden, en ge zoudt ze of hooghartig afslaan, of zoo ge ze aanmaakt, ze misbruiken als een vrijbrief, om in te lustiger zonde met een verharde consensie van uw God af te gaan.

En u zeggen, u reddend, u zaligen kan de genade dan eerst, als hij, die ondoorgrondelijke in barmhertigheden is, tegen u inworstelt, u de heup ontrent, en na u overmoed te hebben, u het geloof aan zijn genade inplant.

Dan opent ge uw mond en drinkt genade in. Dan wordt de smaak van die genade u zoet. En door de werking van die genade raakt ge en uw hoogmoed knijpt en wordt de prikkel der zonde in u afgestompt.

Dan gaat het op de knieën en komt de uitroep: „o, God! wees mij arm zondaar gena dig!“

Want, let er toch op, die zoo bidt, die ontziet reeds genade. Zoo bidden kan de Kainstaal niet.

En toch, wie weet, misschien sloop ook u nog wel de Kaingedachte soms door de ziel.

Ja, wel is de Heere uw God een God van genade en barmhertigheid. Maar dan toch alleen voor die minder diep gevallen, die Hem niet al te schrikkelijk door hun zonden vertoerd hebben.

Maar voor u?

O, als ge nog waart, die de menschen wanen dat ge zijt, ge zoudt ook u zelve nog aan genade gelooven.

Maar God kent u nauwer. Hij kent ook uw verborgen zonden. Hij weet wat er, voor elk menschenoog verborgen, in uw hart omging. Bij u staat het van binnen zoo boos, zoo opstandig, zoo tot in den wortel ongerechtig. De wereld is uw lust, eigen hoogheid uw vernakking, en wat is uw leven geweest, dat achter u ligt?

En daarom gij vindt de genade wel schoon, wel een rijke, heerlijke gedachte, o, het zou wel onuitspreklijk heerlijk zijn, als die genade ook u kon redden. Maar... voor wie het ook zijn mag, neen, voor u is ze niet.

Ala God roept: „De goddelooze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten, en hij bekeere zich tot den Heere en Hij zal zich zijner ontfermen, en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldigheid.“ neen, dan durft gij niet zeggen: Die man ben ik, Heere! Ik, die geddelooze, ik, die ongerechte! Ontferm u mijner en vergeef!

En daarom is u juist van noode dat het Evangelie u overvloedige.

U noodig dat ge hoort en telkens weer vernemt, dat „de goedertierenheid des Heeren geweldig is over degenen die Hem vrezen.“

U noodig dat het licht, dat u telkens weer in naam des Heeren betuigd worde, dat hoe hoog ook uw misdaad zij geweest, zijn genade nog altoos veel overvloediger is.

Ja, zoolang en zoo rusteloos moet u die roepstem van het Evangelie in uw ziel doorringen, tot ook gij het ziet, dat al scherp ge met het vat uwer zonde de genade nit, er altoos nog een oceaen van genade overblijft, dien ge nimmer zult uitputten.

Tot eindelijk uw groote zonde, bij Gods genade vergeleken, in uw eigen oog de mindere gaat worden, en gij „het wet roem van Gods ontferming bejijdt: „Zoo ver doet Hij onzen overtreddingen van ons.“

En dan ziet ge ten leste God uw Heere met eigen hand al uw zonden in de diepte der zee werpen, tot ge van uw zonden niet meer ziet, en er niets meer aan den horizon van uw ziel overblijft, dan die ééne, altoos overvloedige, eindeloos zich uitbreidende genade van uw God.

KUYPER.

Amsterdam, 27 Sept. 1889.

Gelijk we van meet af gevreesd hebben, is ook het Classikaal bestuur van Dordt geëindigd met het hoofd in den schoot te leggen.

Zoo deed Sneek eerst.

Toen volgden de heeren Dr. Van der Pijer e. s., in het Provinciaal kerkbestuur van Zuid-Holland.

Nu deed Dordt den voetval, als om de schim der Dordtsche vadersen uit hun graf op te roepen.

En zoo blijft thans alleen nog de vraag over, wat de kerk van Slidrecht doen zal. Op haar kerkeraad hebben we geen hoop. Die is reeds gedemoraliseerd. Ook op Da. Van Oostersee durven we geen hope bouwen.

Maar misschien gloort er in de kerk zeive van Slidrecht nog een vonkje geloofsmoed, en zal die kerk zich opmaken om zulk een ergernis van zich af te wendigen.

Doch hoe dit ook loope, men ziet nu, waar al dit schoon gepraat van de Irenischen op neeskomt.

Ze preken uit hun Bijbel, maar ze doen er niet naar. En terwijl die Bijbel hun zegt, dat geen enkel apostel des Heeren een man als Lieftinck ook maar één oogeblik in de kerke van Christus dulden zou, dwingen zij een kerk des Heeren zulk een man te ontvangen, en zitten naast soortgelijke mannen in de Synode, en steken met mannen van een beestig ongeloof de hoofden en handen bijeen, om getrouwe belijders des Heeren te vervolgen en uit de Synagoge te werpen.

Dit roept om wrake van den Heere Zebaoth.

En die wrake zal komen. Met zich spotten laat de Heere onze God niet!

Een uiterst moeilijke vraag blijft het, op wat wijs aanvankelijk, zoolang het aantal leeraren nog zoo klein blijft, in den dienst der kerken zij te voorzien.

Een kleine tweehonderd kerken die tot reformatie kwamen, zijn nog van den dienst der leeraren verstoken.

Wat moeten deze kerken nu doen? Vooreerst natuurlijk de hulp inroepen van kerken die wel voorzien zijn. En dat geschiedt dan ook. De vacaturebeurten zijn door de Classen geregeld. Maar één dienst op de vier, zes, acht, tien weken, neen dat voldoet niet.

Ook die overige weken wil de gemeente saamkomen, en hoe moet men dan handelen?

Natuurlijk treedt dan in de tweede plaats de ouderling op. Hij is als ambtsdrager de naaste plaatsvervanger, waar een leeraar ontbreekt. Aan hem staat het dan de vergadering der geloovigen te openen, den dienst der gebeden te verrichten, en den zegen op de gemeente te leggen. Maar kan hij ook den dienst des Woords vervullen?

Stellig niet dan bij zeer hooge uitzondering.

Zoo komt men er dan toe, een predicator te lezen, en zeker is dit het beste surrogaat, mits die predicator goed gekozen worde, vooral goed worde ingestudeerd, en zóó worde voorgedragen, dat men ternauwernood merkt dat het lezen is.

Hiertoe echter is niet aan elk ouderling de gave verleend.

Vandaar dat men alsdan vaak de hulp van een vlot, goed en indrukwekkend lezer inroep. En indien men dit maar meer deed, zich daarop toelei, en elkander hierin oefende, ware dit zonder veel te spreken al spoedig tot zulk een perfectie te brengen, dat de gemeente er nauwelijks achter kwam.

Maar daartoe is noodig: 1°, dat een predicator worde gekozen, die in goed Nederlandsch gesteld is, en niet een geradbraakte vertaling van een Deutsche of Engelsche predicator, noch ook een predicator van ouder dagteekening, en dus in Nederlandsch dat men tegenwoordig, op den klank af, niet meer verstaat.

Wil men toch oudere predicatoriën lezen, dan late men die vooral door een deskundige nalezen, en hier en daar zoo in de taal veranderen, als deze predikers, hadden ze nu geleefd, het zouden gezegd hebben.

Anders doet men hún onrecht en sticht de gemeente niet.

Voorts moet hij, die zulk een predicator lezen zal, deze predicator vooral minstens viermaal zoo aandachtig lezen, dat hij er geheel in thuis raakt, en als hij een zin begint, weet wat er volgt. Ze half en half in het hoofd prenten, ware nog beter.

En dan nog moet iemand, die hiertoe verwardigd wordt, zich zóó oefenen in zijn uitspraak en wijze van lezen, dat hij niet maar klanken opdraagt, maar met het woord van deze predicator van hart tot hart spreekt.

Wat soms geschiedt, dat iemand zoo maar een boek met preken meeneemt; dat in de kerk opslaat; en nu half stotterend leest wat hij voor het eerst onder de oogen krijgt, is zonde voor God en zijn gemeente en te kort doen aan den eerbied voor het heilige.

Doch ook hiermee is nog niet alles gezegd.

Enkele gemeenten toch verlangen soms het levende vrije woord, en zijn daarom blij als er een oefenaar optreedt. Nu kan deze oefenaar natuurlijk nooit het Woord bedienen. Hij oefent, d. w. z. hij houdt een stichtelijke toespraak. Hij heeft geen ambt, maar treedt als broeder onder de broeders op.

Het doet er dus niet toe, of zulk een oefenaar candidaat in de godgeleerdheid, of hij elders ouderling, dan of hij een gewoon burger is. In de vergadering, waar hij oefent, treedt zulk een broeder als broeder onder de broeders op, zooals Paulus zegt, dat in de kerk van Christus eerlijds een of meerdere broeders opstonden, om een woord van stichting (een profetie) te spreken. (Zie 1 Cor. 14: 24).

Toch is tusschen oefenen en oefenen ook weer verschil.

Wat de apostel Paulus bedoelt is eigenlijk dit, dat in de vergadering der geloovigen een der broeders, die daar neerzit, zich onweerstaanbaar gedrongen gevoelt, en opstaat om zijn broeders toe te spreken of in het gebed voor te gaan.

Reeds draagt dit een ander karakter, als men van elders komt en zelf uitsluitend het woord voert.

En nog sterker wijkt dit af, als men van elders komt en duurzaam in een plaats gaat wonen en op verzoek van den kerkeraad keer op keer oefent.

Toch moet ook zoo „oefenen“ oefenen blijven, en gaat men mis, zoo men om als oefenaar op te treden, een prech maakt. Er zijn, helaas, niet weinig predikanten,

die altoos „oefenen“, in plaats van het Woord te bedienen, maar er zijn ook tal van „oefenars“, die den dienst van het Woord willen nadoen.

Dat nu is verkeerd.

Een goed oefenaar is een kostelijk man, maar wie, oefenaar zijnde, nu den dienst van het Woord nadoet, houdt zich niet bij zijn leest, gaat uit zijn roeping en bederft zijn talent dat God hem gaf.

Nu is het een goed en gelukkig verschijnsel, dat er thans zoo vele broeders zijn, die de verlegen kerken een woord van stichting willen en kunnen toespreken. Slechts bega men nooit de fout, om daarbij in een ambt te treden dat men niet heeft.

Als er geen leeraar is, draagt de ouderling het ambt, en moet de ouderling de vergadering openen en haar den zegen geven.

In die kerken waar zulk een oefenaar keer op keer optreedt en woont, is het daarom zoo raadzaam, dat men hem als ouderling kiest.

Dan is hij in het ambt. Kan zelf voorgaan. Woont den kerkeraad bij. En komt op de Classis.

Dit kunnen we voor kerken die in dit geval verkeeren, dan ook niet genoeg aanraden.

Alleen mogen zulke vaste oefenars wel toezien, dat ze niet altoos oefenen, maar ook nu en dan eens als goede lezers van goede predication dienst doen. Zijn ze dan tevens ouderling, dan is de dienst des Woords er, en hij is er ambtelijk.

En wat nu de autorisatie der kerken betreft, zoo is die volstrekt noodig, niet om de kerken te benaauwen en te berooven, maar om ze te helpen.

Geen autorisatie dus om aan het oefenen een eind te maken, of een werk dat goed loopt, te verstoren.

Op zichzelf toch is het recht tot oefenen een recht dat ieder Christen heeft.

Alleen maar, waar men dit elders wenscht te doen en in de vergadering der geloovigen, moet om der orde wil de autorisatie er zijn.

Geen ouderling van elders, geen diaken, geen candidaat in de heilige godgeleerdheid, geen boer en geen burger moet in de vergadering der geloovigen spreken, onder door de kerken geautoriseerd te zijn.

Dat dit nu niet geschied is, is nog niet zoo heel erg, daar bij elke reformatie de zaken eerst allengs op orde komen. Ook moet men het niet te forsich aanpakken. Maar het moet er toch heen gericht, dat er orde komt.

Deze autorisatie hebben vanzelf alle candidaten in de godgeleerdheid die praeparator geëxamineerd zijn; alle broeders die op Art. 8 voorloopig zijn toegelaten; en alle geëxamineerde oefenars.

Maar deze autorisatie moet thans ook verleend aan de vaste oefenars, die reeds jaren in een kerk gearbeid hebben; aan de candidaten in de godgeleerdheid die nog niet praeparator geëxamineerd zijn; en aan de broeders ouderlingen van elders.

Hierbij echter ga men met oordeel des onderscheids te werk.

Heeft een vast oefenaar reeds jaren in een kerk gearbeid en geeft de kerkeraad hem gunstig getuigenis, dan reike men hem zulk een autorisatie zonder nader onderzoek uit.

Aan candidaten in de godgeleerdheid kan dit op getuigenis van den kerkeraad waaronder ze hooren evenzoo op hun verzoek geschieden.

En bij broeders ouderlingen van elders kan dit in den regel evenzoo gaan.

Mits de Classis maar heel recht niet uit handen geve, en bij twijfel of onzekerheid zelf onderzoek, als het oordeel van den kerkeraad naar onvoldoende dunkt.

Het denkbeeld, om de Gereformeerde predikanten van alle groepen in conferentie te vereenigen, vindt meer en meer bijval.

Zelfs namen enkele predikanten van meerdere groepen in de Classis Amersfoort en Harderwijk reeds het initiatief, om zich tot de moderamina der beide bestaande predikantenvereenigingen te wenden, met het volgende adres:

Geachte Broeders!

Door Da. J. N. Lindeboom te Zutphen e. a. is in den laatsten tijd het denkbeeld eener samenkomst van Gereformeerde dienaren des Woords uit ons vaderland weder ter sprake gebracht.

De bestaande scheiding tusschen zonen van éénzelfde huis, dringt tot gebod om gemeenschap met den Heere en om vereeniging onder elkander; maar tevens tot onderzoek naar de middelen, die naar Gods Woord en de ervaring daarop gegrond, kunnen leiden tot het gewenschte doel.

Terwijl wij van harte een dergelijke samenkomst wenschen, zoo zij onder de leiding des Heiligen Geestes geschieden mag, willen wij gaarne de uitvoering van het denkbeeld aan de moderamina der beide bestaande conferentien overlaten en alleen de drie volgende gedachten aan uw oordeel onderwerpen:

1°. Op bedoelde samenkomst de dienaren des Woords toe te laten, die in prediking en regering der kerk Gods Woord en de daarop gegronde belijdenisschriften als richtsnoer bejijden te moeten volgen.

2°. Onder de Theologisch-wetenschappelijke onderwerpen ook te behandelen: de wijze, waarop bij een bestand geschil tusschen Gereformeerde gemeenteleden of kerken het best gehandeld worde naar de Schrift en hoe elk dienaar des Woords in de kerk, waarin hij geplaatst is, het heerlijk doel der ware Ireniek kan bevorderen.

3°. Naast onderwerpen van anderen aard ook te behandelen hetgeen bijzonder behoort tot het ambtelijk leven der dienaren des Woords, als: de inrichting van den dienst in het algemeen, de methode van prediking en catechisatie, de dienst der gebeden, de bediening der Sacramenten, de wijze van examinaering in de classis, enz.

In de hoop niet onbescheiden te zijn, zoo wij deze gedachten aan uw rijper oordeel onderwerpen, bidden wij over uw gewichtige

roeping de leiding des Heiligen Geestes af, opdat het samenzijn van Gereformeerde predikanten mag bevorderlijk zijn aan zuivere eenheid op geestelijk en kerkelijk gebied, en opleving van onze ambtelijke werkzaamheid en het opwassen der kerken in de kennis en genade onzes Heeren en Zaligmakers Jesus Christus.

Over desen stoot, die aldus aan de zaak gegeven is, verblijden we ons hartelijk.

De wenken, in dit adres gegeven, sullen ongetwijfeld voor de moderamina leidraad bij hun overweging zijn, al spreekt het vanzelf, dat deze moderamina zelve de bedingen te bepalen hebben, en uitsluitend voor deze bedingen aansprakelijk zijn.

Te veel vooral te bepalen is misschien niet eens wenschelijk; en het eenige punt, waarover men zich, behalve over den grondslag, zal moeten uitspreken, is de vraag of de aangelegenheden die tusschen de onderscheidene groepen in geschil zijn, al dan niet buiten discussie zullen moeten blijven.

Wij zouden dit betreuren, en in strijd met het theologisch karakter van zulk een conferentie achten.

Maar, hoe men ook in deze beslisse, dit punt dient vooral te zijn uitgesmaakt.

De formele regeling kan men overigens met gerustheid aan de moderamina overlaten. Zoo b.v. de regeling van de wijze waarop resolutien zullen genomen worden.

Intusschen, nogmaals dringen we op spoed aan.

Het ijer is nu heet.

Dat men het smede!

Een der goede verschijnselen, die men aan de Doleantie dankt, is de uitgave van velerlei Kerkbode. Bijna elke provincie heeft thans reeds den zijne. Bovendien heeft Amsterdam een eigen orgaan, en bezit Rotterdam de Hoop.

Dere Kerkbode zijn een uiting van gemeenschappelijk leven. Men weet door die Kerkbode ook van andere kerken in zijn provincie af. Men stelt belang in wat daar voorvalt. Men leeft met andere kerken mede.

Ten andere zijn ze een middel van informatie in elke plaatselijke kerk omtrent hetgeen de kerken op de Classis doen. Zoo wint het kerkelijk leven aan frisheid. Het gaat niet meer buiten de gemeente om, maar de gemeente hoort er van. Zelfs notulen van enkele kerkeraadsvergaderingen werden reeds uitgegeven.

Ook bevordert dit de eenparigheid. Men hoort wat andere kerken doen, en toetst daar eigen gedraging aan. Dit breekt de vrijheid niet en maakt toch dat men niet te zeer uiteenloopt.

Ook brengen deze Kerkbode nog wel eens een goed stichtelijk woord, dat opbeurt en bemoeit; en mits men het stichtelijk deel maar niet te breed laat uitloopen, kan ook dit goede vrucht dragen.

Maar op die conditie lette men dan ook. Immers, de roeping der Kerkbode is niet om een stichtelijk blaadje te leveren. Daarvoor zijn andere organen. Zij zijn Kerkbode en moeten Kerkbode blijven. D. w. z. een blad, dat wekelijks u allerlei omtrent de kerken komt mededeelen.

Informatien staan dus op den voorgrond. Feiten en nogmaals feiten. Zelfs allerlei bijzonderheden zijn doeltreffend. Een wekelijksche mededeeling b. v. omtrent de opbrengst van allerlei collecten zou uitnemende spoorlag zijn om die collecten milder te doen vloeden, en te maken dat de ééne kerk door het voorbeeld van de andere tot meerder ijver verwekkend werd.

Ook omtrent de catechisatie zijn allerlei mededeelingen wenschelijk, en niet minder omtrent het huisbezoek. De eenvoudige mededeeling: „Deze week zijn door de leeraars en ouderlingen zooveel en zooveel gezinnen bezocht,“ kan kostelijk werken.

Voorts vertelle de Kerkbode al wat onderdicht omtrent het kerkelijk leven geeft, door uitlegging van de Kerkenordening.

De Kerkbode verhalde week aan week, wat er te antwoorden zij op allerlei wat men tegen de Reformatie inbrengt, en stelle aldoor den heiligen plicht tot Reformatie in het licht.

Een goede Kerkbode kan zoo onbegrijpelijk veel nut stichten, mits ze haar karakter van Kerkbode versta, doorzie, en eraan getrouw blijve.

KUYPER.

Collegiaal stelsel.

IV.

Na aldus de onderscheidene stelsels doorloopen te hebben, zet Bochner in zijn *lus parochiale*, dat als zede deel aan zijn hoofdwerk is toegevoegd, alsnu zijn eigen denkbeelden in den vorm van het Collegiaal systeem uiteen.

Hij stelt daartoe op den voorgrond het onderscheid tusschen een *societas divina* en een *societas humana*, d. w. z. tusschen een goddelijke en menselijke gemeenschap.

Wat nu de goddelijke societas of „gemeenschap“ aangaat, zoo bezit deze, naar Bochners oordeel deze 14 kenmerken: 1°, dat ze louter geestelijk zij; 2°, dat ze aan geen oordeel van menschen hangt; 3°, dat ze een ieder in eigen persoon verbindt; 4°, ze leet tusschen God en één mensch bestaan; meerdere personen zijn niet noodig; 5°, van dwang is hier geen sprake; 6°, God alleen is hier de werker; 7°, ze bindt zonder beding volstrekt; 8°, ze gebruikt geen andere dan geestelijke middelen; 9°, ze bestaat alleen uit verkorenen; 10°, alle leden zijn gelijk; 11°, ze bestaat uit menschen, die anders zijn dan andere menschen (wedergeborenen); 12°, ze eischt van elk lid voorrang boven elke andere verbintenis; 13°, ze gaat elke andere verering in heilichheid en zuiverheid te boven

en 14°, ze be-
ligheid van el-

De societas
gemeenschap“
kenmerken: 1°
baar en wort
beoordeeld; 2°
schelijk oorde
voor den an
sterkte naar
beoogt burger
door mensche
volstrekt noo
schelijke en
bedingen om
zijn van uitwe
in deze societ
den een a
mensch gewo
baar; en 13°
van de geme
van den enkel

Deze men
vereenigingen
stelsel van „
heid“, ze zijn
Het eerste ge
vereeniging al
tweede soo de
schap heeft.

„Vetten“ 1°
zoo ze het ste
lijk niet; want
macht besta d
beveelt. Toel
overeenkomst
zij het ook v
van „totten“

Onder deze
schappen“ of
Bochner ook
Voorzover de
behoort te w
w. z. is de
schap.“ Maar
niet rekenen
meenschap“ b
ligt. Toch, m
deze „kerken
gewone mensc
zulke gemeen
soort, in zoov
vernonnen zij
germaatschap
deze definitie
in het zichtbe
ging, in zoov
wordt, maar z
doel, is ze
lijke gemeen

Voorzover
gemeenschap“